רגע לפני תקיפה: ואנס מוביל מאמץ למנוע את חידוש המלחמה באיראן

written by אלי קלוטשטיין | 30.10.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 30 באוקטובר, 2026.

רוחות מלחמה נגד איראן באוויר: הבחירות בישראל הסתיימו, עוד רגע מתקיימות בחירות האמצע בארה"ב, ובינתיים ניסיונות המשא ומתן שקידמה וושינגטון מול טהרן מדשדשים. במפרץ הפרסי ארה"ב עורכת הכנות אחרונות לקראת חידוש אפשרי של המערכה מול הרפובליקה האסלאמית, לאחר שכשלו המאמצים לשכנע אותה לוותר על תוכנית הגרעין והטילים שלה.

השבוע דווח כי נשיא ארה"ב דונלד טראמפ, באמצע כל עיסוקיו הפוליטיים, התפנה להעביר לבכירים במדינות המפרץ את המסר שעליהן להתכונן למערכה "קצרה ועצימה" נגד איראן לאחר בחירות האמצע, ביום שלישי הקרוב. מתומכיו בעצרות הבחירות ביקש הנשיא להתאזר עוד קצת בסבלנות, והבטיח: "תראו בעוד כשבועיים, ברשותכם".

מסגרת הזמנים הזאת, בשליש הראשון של נובמבר, מתאימה לשאר ההכנות שעורך צבא ארה"ב באזור לקראת חידוש העימות. נושאת מטוסים אמריקנית שלישית, עם קבוצת הספינות המלוות אותה, צפויה להגיע לאזור בחודש הבא, והיא תוכל להצטרף לפעולות ההגנה ולמתקפה נגד איראן, ולהגביר את כוח האש של צבא ארה"ב.

בינתיים הכוחות האמריקניים במזרח התיכון מתגברים את מערכי ההגנה נגד טילים, ומחמשים מחדש את מערכי הקרב והמטוסים. כתבים שביקרו על סיפון נושאת מטוסים המוצבת באזור דיווחו על מוטיבציה גבוהה של החיילים, הנכונים לחדש את הלחימה. במקביל דווח כי וושינגטון גם שלחה סוללת פטריוט נוספת לישראל, לצורך תגבור ההגנה עליה מפני האפשרות של ירי טילים איראני. לפחות 10 מטוסי תובלה של צבא ארה"ב נחתו בארץ ובמדינות האזור בימים האחרונים.

בשבוע שעבר נטען ברשת CNN כי הצבא האמריקני ערוך לפתוח בפעולה נגד איראן בתוך ארבעה ימים מקבלת הפקודה. לפי התקשורת בארה"ב, ראשי הצבא הציגו לנשיא טראמפ תוכניות מבצעיות שכללו מגוון אפשרויות תקיפה, כולל מתקני גרעין, תשתיות אזרחיות ובסיסי צבא. לפי שעה הוא נוטה לתמוך במתקפה, אך ההחלטה הסופית טרם נפלה. לא ברור גם מה יהיה חלקה של ישראל במערכה כזו.

אחת השאלות שטרם נפתרו היא מה היעד של חידוש המלחמה. אפשרות אחת היא הכבדת הלחץ הכלכלי על משטר האייתוללות והורדתו לברכיים, לצד הגברת הקשיים שחווים בני העם האיראני במטרה לדרבן את האזרחים לצאת לרחובות על אף הפחד ששוטרי המשטר יטבחו

בהם. לשם כך מתקני גז ונפט יושמדו, ותשתיות אזרחיות כמו כבישים וגשרים יופצצו. אפשרות אחרת היא "כיסוח דשא" נוסף: מתקפה על מתקנים צבאיים ששיקמה איראן, על אתרי ייצור תחמושת, על מערכות תקיפה וגילוי ועוד, וכמובן פגיעה בבכירי הממסד הביטחוני, ככל שיימצאו כאלה.

יעד שונה עשוי להיות פגיעה בתוכניות הגרעין והטילים, אף שסביר להניח שמדובר הפעם במשימה קשה יותר מהסבבים הקודמים: אחד הלקחים שהפיקה איראן הוא החסינות של מתקניה התת־קרקעיים, שכן ערי הטילים שבנתה לא שותקו למרות הפצצות חוזרות ונשנות. גם הפגיעה במתקנים כמו פורדו או נתנז דרשה טיפול מיוחד, ומבצרים שנחפרו בעומק רב יותר עשויים להיות חסינים הרבה יותר לפצצות הישראליות והאמריקניות.

אלא אם יצליחו צה"ל וצבא ארה"ב לשלוף שפן מיוחד מהכובע, טרם ברור כיצד יטופלו אתרים כמו "הר המכוש", החסין לפצצות קונבנציונליות. אפילו השימוש ב"אם כל הפצצות" (MOAB), רעיון שהעלה לאחרונה הנשיא טראמפ, עשוי לא להספיק למטרה כזו. ייתכן שיהיה צורך במבצעים קרקעיים של כוחות מיוחדים כדי לסכל את האיום.

רפאל גרוסי, יושב ראש הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית, אמר השבוע במועצת הביטחון של האו"ם כי לסוכנות אין מידע חדש על פעולות טהרן באתרי הגרעין שהותקפו בסבבים הקודמים, אך הביע חשש ממאות הקילוגרמים של אורניום מועשר לרמה גבוהה המצויים באיראן, שקל יחסית להעשירם לרמה המאפשרת פיתוח נשק גרעיני.

ישראל, שממשיכה לפקוח עין על הנעשה באיראן כדי לגלות סימנים מחשידים למתקפה מקדימה או פעילות גרעינית, פוזלת במקביל גם ללבנון. השבוע דיווח העיתון א־שרק אלאוסט כי חיזבאללה קיבל מיליוני דולרים מאיראן, ושהוא עמל לשקם את מערכיו ולהתכונן לחידוש העימות עם ישראל. מנגד, העיתון גם טען כי במסרים שעברו מהארגון ליושב ראש הפרלמנט הלבנוני נביה ברי הבהיר חיזבאללה כי לא יתערב לטובת איראן אם יתחדש העימות שלה מול ארה"ב.

ההזדמנות האחרונה

לצד ההכנות הצבאיות נמשכים גם המאמצים הדיפלומטיים, בהובלת קטאר. משלחת תיווך מדוחה נחתה בטהרן בתחילת השבוע והציגה לראשי הרפובליקה האסלאמית הצעות חדשות להרגעת הרוחות. בין השאר הוצע לוח זמנים של שבעה ימים להסרת המצור הימי ולפתיחת מצרי הורמוז, לצד צעדים בוני אמון שכל אחד מהצדדים ינקוט.

באל־ערביה דווח כי איראן בחנה את ההצעה, ושהיא מעוניינת לקצר את תקופת המחוות לארבעה ימים בלבד. אך בכיר בטהרן ששוחח עם רויטרס ציין, בהתאם לרוח הסרבנות שמפגינה איראן, כי נציגי קטאר הגישו לאיראנים רק "הצעות בלתי מקובלות". את הגישה הנוקשה ייצג אתמול גם מוחמד קאליבאף, יושב ראש המג'לס, בית הנבחרים האיראני. קאליבאף, שהוביל את

המגעים הקודמים מול ארה"ב, הכריז ברשת X כי תנאי איראן הוצגו למתווכות, ושל"גישת המקל והגזר" לא תהיה השפעה עליה.

מגעים אחרים יזמו חברות "ברית מכה" – טורקיה, ערב הסעודית ופקיסטן. בכירים בשלוש המדינות, כולל שר ההגנה הסעודי, ראש המודיעין הטורקי והרמטכ"ל הפקיסטני, ביקרו השבוע בטהרן. לפי הדיווחים, הם העבירו לאיראנים את המסר שזו ההזדמנות האחרונה למנוע את חידוש המלחמה מול ארה"ב, ושעליהם להתגמש, ובפרט בתחום הגרעין. במקביל, גורמים סעודיים, לפי הדיווחים, לוחצים על הבית הלבן להמתין עם המבצע הצבאי כדי לאפשר למשא ומתן לשאת פרי.

קו דיפלומטי אחר הוביל סגן נשיא ארה"ב ג'יי־די ואנס, ששלח מכתב למזכיר המועצה האיראנית העליונה לביטחון לאומי מוחסן רזאי, ודחק בו להתניע משא ומתן ישיר בין הצדדים. לפי הפרסומים בתקשורת, ואנס זוכה להערכה באיראן, והצעתו התקבלה בחיוב. הוא ציין כי יעמוד בעצמו בראש צוות המשא ומתן האמריקני, אך הדגיש כי השיחות מוכרחות לעסוק כבר בתחילתן גם בעניין הגרעין, ולצאת לדרך ללא תנאים מקדימים.

רזאי הוא איש מפתח במגעים המחודשים – אולי במקומם של שר החוץ עבאס עראקצ'י וקאליבאף, שעמדו תחת ביקורת חריפה במדינה בתום השיחות האחרונות. הוא נחשב מקורב להנהגה, ושימש כמפקד משמרות המהפכה במשך 16 שנה. השבוע דווח כי לראשונה מאז תחילת המלחמה הוא נפגש עם המנהיג העליון, מוג'תבא ח'מינאי. הוא גם זה שנועד עם נציגי ערב הסעודית, פקיסטן וטורקיה בטהרן השבוע.

לצד המאמצים הדיפלומטיים וההכנות הצבאיות, ארה"ב ממשיכה לשמור על הלחץ הכלכלי ולהחריף אותו. אחרי המצור הימי והאווירי, דווח כי כמה מדינות באזור, ובראשן עיראק ופקיסטן, חסמו כמה מעברים יבשתיים לרפובליקה האסלאמית. טורים ארוכים של משאיות הצטברו סמוך לגבולות, והקשו עוד יותר על ייצוא וייבוא של מוצרים טריים לאיראן גם במקרים של מעברים פעילים, מה שכבר העלה את מחירי הפירות והירקות במדינה.

ככלל, האינפלציה משתוללת במדינה. השבוע דיווח המרכז לסטטיסטיקה באיראן כי האינפלציה האמירה ל־88.7 אחוזים בשנה. המטבע האיראני הוסיף להידרדר, ונסחר בשער של 2.7 מיליון ריאל לדולר. עדויות שפרסמה התקשורת הבינלאומית מפי אזרחים במדינה חשפו כי מסע שגרתי לסופר עשוי לעלות כמחצית מערכה של משכורת ממוצעת באיראן.

סקוט בסנט, מזכיר האוצר האמריקני, הדגיש בראיונות השבוע כי המצור ימשיך לתת את אותותיו, ואף יחריף. הוא אמר שארה"ב צופה שהכלכלה האיראנית תתכווץ השנה בשיעור של עד 25 אחוזים, וקרא לאזרחי איראן להתגייס למערכה לצד ארה"ב ולהפסיק לשלם מיסים.

מזכיר האוצר אף טען כי גורמים פנימיים במשמרות המהפכה מביעים את דאגתם מהמצב ועוסקים בתסריט של קריסה פנימית. הוא הוסיף כי חיילי המשטר לא מקבלים את

משכורותיהם, וכי בהיעדר דולרים איראן אינה מסוגלת לחדש מלאי של ציוד ונשק. בשורה אחרת הגיעה, לטענתו, מכיוון התמיכה בארגוני הפרוקסי: על אף הדיווחים בדבר תשלומים נרחבים לחיזבאללה אמר בסנט כי מקורות המימון לארגוני השלוחה האיראניים באזור הולכים ומתייבשים, וכי זרימת הכספים מצטמצמת.

במצב כזה, ואל מול החסרונות והאתגרים, לא ברור אם פעולה צבאית נגד איראן היא דווקא דרך הפעולה הנכונה. גם בארה"ב דוחקים רבים בנשיא להמתין, למצות את המגעים הדיפלומטיים, ולתת ללחץ לעשות את שלו.

טהרן מתכוננת בעצמה למערכה ומאיימת לפגוע במרכזי דאטה, בכבלי אינטרנט ובמרכזי אוכלוסייה באזור. על רקע הצלחת המצור האמריקני, הצניחה המתמשכת במדדים האיראניים והאפשרות שמשמרות המהפכה עצמם יבקשו לפרוץ את המבוי הסתום ייתכן שדווקא הבחירה לחכות, על אף החסרונות והסכנות הלא מבוטלים שאכן כרוכים במהלך כזה, הגיונית יותר בשלב זה מיציאה למלחמה שיעדיה והישגיה האפשריים לא גלויים עדיין בשלב זה.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.